

Менеджмент

УДК 338.48

Саковська Олена Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Уманський національний університет садівництва*

Саковская Елена Николаевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры туризма и гостинично-ресторанного дела
Уманский национальный университет садоводчества*

Sakovska Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business
Uman National University of Horticulture
ORCID: 0000-0003-2676-6170*

Кожухівська Раїса Борисівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Уманський національний університет садівництва*

Кожуховская Раиса Борисовна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры туризма и гостинично-ресторанного дела
Уманский национальный университет садоводчества*

Kozhukhivska Raisa

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business
Uman National University of Horticulture
ORCID: 0000-0003-4066-4170*

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ
ЕКОТУРИЗМУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО ВИДУ ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ И ПРОБЛЕМАТИКА РАЗВИТИЯ
ЭКОТУРИЗМА КАК ПЕРСПЕКТИВНОГО ВИДА
ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ**

**ORGANISATIONAL FOUNDATIONS AND PROBLEMS OF
ECOTOURISM DEVELOPMENT AS A PROSPECTIVE TYPE OF
TOURISM ACTIVITY IN UKRAINE**

Анотація. Одним із перспективних напрямків розвитку туристичної сфери є екотуристична діяльність. Україна володіє значними можливостями та рекреаційними ресурсами для розвитку екотуризму. Займаючи одну з ключових позицій в індустрії туризму, зокрема з позиції незначних капіталовкладень та швидкого отримання прибутку, екотуризм в Україні є одним із важливих секторів розвитку економіки.

У статті досліджено ключові аспекти розвитку екотуристичної діяльності в Україні. Зазначено, що екотуризм є особливим інтегруючим напрямком рекреаційної діяльності людей, що будують свої взаємовідносини з природою та іншими людьми на основі взаємної вигоди, взаємоповаги та взаєморозуміння. Проведено аналіз ситуації, пов'язаної з організаційними моментами зайняття екотуристичним бізнесом. З'ясовано, що наразі, екологічний туризм в Україні, в його організованому вигляді, лише починає розвиватися. Визначено основні перешкоди на шляху розвитку екотуризму в Україні. Зазначено, що подальша екотуристична діяльність в Україні є неможливою без запровадження туристичного маркетингу та регіонального менеджменту туризму. Зауважено, що розвиток екотуризму має всіляко підтримуватися на державному рівні, зокрема, з метою подолання проблем в туристичній сфері повинні

розроблятися та реалізовуватися вітчизняні та зарубіжні економічно-інвестиційні програми, пов'язані з розвитком екотуризму. Окреслено ключові завдання державних програм розвитку екотуризму в Україні. У підсумку зазначено, що однією з ключових проблем розвитку екотуризму в Україні є те, що наразі, на законодавчому рівні відсутнє розуміння того, що ж таке екологічний туризм і в чому полягають його принципи. З іншого боку, в Україні накопичено певний досвід розвитку екологічного туризму, причому як позитивний, так і негативний. Але, разом з тим, слід зауважити, що екологічний туризм є однією із важливих компонент ефективної туристичної політики України.

Ключові слова: *екотуризм, організація туристичної діяльності, туристичний бізнес, управління, рекреація.*

Анотація. *Одним из перспективных направлений развития туристической сферы является экотуристическая деятельность. Украина обладает значительными возможностями и рекреационными ресурсами для развития экотуризма. Занимая одну из ключевых позиций в индустрии туризма, в частности с позиции незначительных капиталовложений и быстрого получения прибыли, экотуризм в Украине является одним из важных секторов развития экономики.*

В статье исследованы ключевые аспекты развития экотуристической деятельности в Украине. Отмечено, что экотуризм является интегрирующим направлением рекреационной деятельности людей, строящих свои взаимоотношения с природой и другими людьми на основе взаимной выгоды, взаимного уважения и взаимопонимания. Проведен анализ ситуации, связанной с организационными моментами занятия экотуристическим бизнесом. Выяснено, что сейчас, экологический туризм в Украине, в его организованном виде, только начинает развиваться. Определены основные препятствия на пути

развития экотуризма в Украине. Отмечено, что дальнейшая экотуристическая деятельность в Украине невозможна без использования туристического маркетинга и регионального менеджмента туризма. Замечено, что развитие экотуризма должно всячески поддерживаться на государственном уровне, в частности, с целью преодоления проблем в туристической сфере должны разрабатываться и реализовываться отечественные и зарубежные экономически инвестиционные программы, связанные с развитием экотуризма. Определены ключевые задачи государственных программ развития экотуризма в Украине. В итоге указано, что одной из ключевых проблем развития экотуризма в Украине является то, что сейчас на законодательном уровне отсутствует понимание того, что же такое экологический туризм и в чем заключаются его принципы. С другой стороны, в Украине накоплен определенный опыт развития экологического туризма, причем как положительный, так и отрицательный. Но, вместе с тем, следует отметить, что экологический туризм является одной из важных компонент эффективной туристической политики Украины.

Ключевые слова: *экотуризм, организация туристической деятельности, туристический бизнес, управление, рекреация.*

Summary. *Ecotourism activity is one of the promising areas for the development of the tourism sector. Ukraine has significant opportunities and recreational resources for the development of ecotourism. While occupying one of the key positions in the tourism industry, particularly in terms of low investment costs and rapid profits, ecotourism in Ukraine is still one of the important sectors of economic development.*

The article examines the key aspects of the development of ecotourism in Ukraine. It has been noted that ecotourism is an integrative area of recreational

activity for people who build their relationship with nature and other people on the basis of mutual benefit, mutual respect and understanding. The analysis of a situation connected with organizational moments of occupation by ecotourist business has been carried out. It was found out that now, ecotourism in Ukraine, in its organized form, only begins to develop. The main obstacles to the development of ecotourism in Ukraine have been identified. It is noted that further ecotourism activities in Ukraine are impossible without the introduction of tourism marketing and regional tourism management. It is noted that the development of ecotourism should be supported in every way at the state level, in particular, in order to overcome the problems in the tourism sector should be developed and implemented by domestic and foreign economic investment programs related to the development of ecotourism. The key tasks of state programmes for the development of ecotourism in Ukraine were defined. As a result, it is stated that one of the key problems in the development of ecotourism in Ukraine is that there is currently no understanding at the legislative level of what ecotourism is and what its principles are. On the other hand, Ukraine has some experience of ecotourism development, both positive and negative. At the same time, however, it should be noted that ecotourism is one of the important components of an effective tourism policy in Ukraine.

Key words: *ecotourism, organization of tourism activities, tourism business, management, recreation.*

Постановка проблеми. Питома вага туризму у світовому ВВП складає близько 10%. Близько 6% загального обсягу та 30% світового експорту послуг приходить на туристичну галузь. Кожне 11 робоче місце у світі припадає на сферу туризму. За даними UNWTO у 1950 р. кількість міжнародних туристів у всьому світі становила 25 млн осіб, а вже у 2015 р. перевищила 1,18 млрд осіб. Прогнозується, що найближчим часом цей

показник зростатиме і до 2030 року очікується збільшення прибутків від зайняття туристичною діяльністю до 1,8 млрд дол [1].

Одним із напрямків розвитку туристичної сфери у світі є екотуристична діяльність. Україна володіє значними можливостями та рекреаційними ресурсами для розвитку екотуризму. Займаючи одну з ключових позицій в індустрії туризму, зокрема з позиції незначних капіталовкладень та швидкого отримання прибутку, екотуризм в Україні, наразі теж є одним із перспективних секторів розвитку економіки. Вищезазначений аспект засвідчує актуальність обраної тематики та вказує на потребу у детальному вивченні питання стосовно розвитку екотуризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед наукових публікацій, в яких розглянуто питання розвитку туризму та туристичної діяльності, слід відзначити роботи вчених Дмитрук О.Ю. [4; 10], Дмитрук С.В. [4], Зікеєвої С.Г [3], Любонько Т.В. [9], Микитюк М. [2], Халімовської І.В. [5], Піменова В.Г. [6], Погребняк Л.В. [7], Савіцької О.П. [7], Щур Ю.В. [10] та ін. Так, Микитюк М. вказує «В останні десятиріччя туризм у світі став одним із вагомих економічних факторів, а його обслуговування перетворилося в організовану галузь економіки багатьох країн. Туризм сьогодні є невід'ємним компонентом економічного потенціалу у світі та сприяє позитивним змінам у соціально-економічному житті. Все частіше ширші верстви населення залучаються до туристичного руху, перетворюючи тим самим туризм у масове явище» [2, с. 66]. «Туризм відіграє істотну роль у стимулюванні економічного розвитку не тільки безпосередньо туристичної галузі, але й суміжних галузей, а також інших галузей економіки. Зростання туризму позитивно впливає на рівень зайнятості населення, на споживчий попит та рівень валютних надходжень. Роль туризму для розвитку національної економіки важко переоцінити. Туристична галузь має об'єктивні передумови свого

розвитку, що склалися на підставі історичних, географічних, культурних та економічних чинників» зазначає Зікеєва С.Г. [3, с. 74].

Значний внесок у розвиток теоретичних основ екологічного туризму зробили Дмитрук О.Ю. та Дмитрук С.В. [4], які визначили принципи, функції та завдання, а також інтеграційні та стабілізаційні основи екологічного туризму. Халімовська І.В. розглядає екологічний туризм як важливий фактор розвитку сучасного суспільства [5]. Піменовим В.Г. визначено основні поняття, проблеми та проаналізовано сучасний стан екологічного туризму в Україні [6]. Савіцька О.П. та Погребняк Л.В. зазначають, що «популярним і перспективним напрямком індустрії туризму є екотуризм, його основною ідеєю є гармонізація стосунків людини з навколишнім природним середовищем, турбота про збереження довкілля, що використовується в туристичних цілях та підвищення екологічної свідомості суспільства» [7, с. 123].

Невирішені частини проблеми. Як бачимо з проведеного аналізу наукових досліджень та публікацій, вченими активно вивчаються питання стосовно розвитку туристичної діяльності. Але, незважаючи на значну кількість публікацій з даної тематики, питання щодо зайняття підприємницькою діяльністю у сфері екологічного туризму, наразі, залишаються малодослідженими, а відтак потребують подальшого детального вивчення.

Метою статті є дослідження організаційних аспектів та ключових проблем розвитку екотуризму, як перспективного виду туристичної діяльності в Україні.

Завдання дослідження полягають у проведенні аналізу ситуації, пов'язаної з організаційними моментами зайняття екотуристичним бізнесом та визначення основних перешкод на шляху розвитку екотуризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Екотуризм – це екологічно стійкий туризм, основою якого є природні ресурси та навколишнє середовище». Саме таке визначення, вироблене урядовими та спільними туристичними і природоохоронними організаціями Австралії й використовується у документі «Національна стратегія екотуризму» [8].

Загалом, на нашу думку, екологічний туризм є формою активного відпочинку з екологічно наповненням послуг екологічного спрямування. Екотуризм – це особливий інтегруючий напрямок рекреаційної діяльності людей, що будують свої взаємовідносини з природою та іншими людьми на основі взаємної вигоди, взаємоповаги та взаєморозуміння.

Екологічний туризм в Україні почав зароджуватися у 1995-1996 рр. Виникненню поняття «екологічний туризм» сприяло декілька тенденцій. «По-перше, туризм став однією з найбільших глобальних економічних активностей. Число відвідувачів охоронюваних територій по всьому світу настільки зросло, що потенційний збиток, який вони могли завдати природним комплексам, став викликати серйозну заклопотаність. У той же час, стало очевидно, що при раціональній організації туризм може забезпечити реальну фінансову підтримку охорони природи і підвищити значимість тих природних ділянок, які повинні зберігатися в первозданному вигляді. По-друге, стало очевидно, що успіх природоохоронних дій немислимий на основі одних лише «заборонних» заходів, особливо, якщо вони спрямовані проти інтересів місцевого населення. Необхідно, щоб місцеві жителі стали партнерами у цій діяльності, і щоб дбайливе ставлення до природи було для них економічно вигідно. І знову-таки, ключову роль у цьому може зіграти екологічний туризм. По-третє, відбулася зміна пріоритетів в устремліннях туристів. Все більше людей, особливо в розвинених країнах, стало прагнути з міст у куточки непорушної природи. На противагу традиційному «пляжно-курортному» відпочинку, зріс попит на тури активно-пізнавальної

спрямованості. В результаті, на стику найважливіших економічних, природоохоронних та соціальних проблем сучасності виник екологічний туризм як відповідь на пошук нової парадигми розвитку, що визначила концепцію екологічно сталого розвитку, яка повинна бути покладена в основу стратегії виживання в умовах гострої обмеженості ресурсів.

Сьогодні, екологічний туризм в Україні, в його організованому вигляді, робить перші кроки. Традиційно його прийнято здійснювати на територіях національних парків і природних заповідників. Саме тут зосереджені найбільш примітні природні цінності, долучення до яких і приваблює численних туристів» [9].

Протягом останніх років науковцями проводяться комплексні дослідження з питань розвитку екологічного туризму не тільки в межах окремо взятої території, а й країни загалом. Науковці дійшли висновку, що основна частина території України, в перспективі ставить своїм завданням формування конкурентоспроможного бренду власних ресурсів із метою залучення потоку вітчизняних та іноземних туристів та подальшого розвитку регульованого туризму [10, с.48].

Незважаючи на потужність екотуристичної бази України, варто виділити декілька проблемних аспектів, що виникають на шляху розвитку екологічного туризму, зокрема, серед найбільш вагомих є:

1. Роз'єднаність учасників екотуристичної діяльності, відсутність спеціалізованих туроператорів, недостатньо розвинена законодавча та правова база, інформаційний дефіцит.

2. Звичка громадян і керівників підприємств, а також влади до безкоштовності природних ресурсів. Це одна з причин нерозвиненості екологічної культури, зневаги нормами екологічного права. Подолання цих проблем вимагає часу і великих зусиль. Один з можливих шляхів це розробка економічних механізмів, що дозволить ефективно оцінити екологічні гідності туристського продукту в його вартість.

3. Невелика кількість фахівців у сфері туризму, які на професійному рівні

володітимуть екологічними питаннями і технологіями. Особливо гостро постають дані проблеми в західних регіонах країни. Їхнє подолання знаходиться у прямій залежності з розвитком спеціального екотуристичного утворення.

Подальший розвиток екотуризму в Україні неможливий без запровадження туристичного маркетингу та регіонального менеджменту туризму. Звичайно, що ці завдання повинні вирішуватися кожним окремим регіоном, враховуючи стан та структуру туристичних ресурсів, їх приваблюючу та пропускну здатність, наявність та можливості споживача, ціни на запропоновані послуги тощо. Враховуючи майже повну необізнаність громадськості країни, представників провідних туристичних фірм України та за її кордонами про можливості екотуризму, слід визначити, що головним напрямком роботи рекламно-інформаційного забезпечення своєї діяльності є: видання тематичних і комплексних буклетів та інших рекламних атрибутів, а також широке інформування у засобах масової інформації. Безумовно, це сприятиме розширенню попиту та туристичної зацікавленості. Відсутність або недостатній розвиток туристичної інфраструктури зумовлюють можливість залучення іноземних інвестицій для перспективного розвитку туризму в як одного з пріоритетних напрямів роботи.

Варто сказати, що розвиток екотуризму певною мірою залежить не тільки від ініціатив місцевого керівництва, але й має всіляко підтримуватися на державному рівні. На подолання таких проблем спрямовані вітчизняні та зарубіжні економічні та інвестиційні програми, пов'язані з розвитком екотуризму.

З огляду на взаємозв'язок туризму та екології випливає, що вони один без одного існувати не можуть, тому що природні ресурси входять до

складу туристичних ресурсів нарівні з іншими складовими туристського бізнесу, такі як капітал, технології, кадри. Водночас, не можна не приймати рішучих заходів, спрямованих на запобігання шкоди природі у процесі туристичної діяльності. Адже відмова від туризму призведе до економічних втрат, а ігнорування пов'язаного з ним екологічного аспекту спричинить за собою руйнацію природного середовища, що для соціуму часом має набагато більші наслідки, ніж одержання державним бюджетом надходжень від туристичної діяльності. Одним з ефективних напрямків такого рішення є програма розвитку та реалізації екологічного туризму. На конференції ВТО, що проводилася в 1992 році в Австралії, відзначалося, що екологічний туризм не повинен бути обмеженим певними специфічними аспектами, а має стати головним чинником розвитку туризму [8]. На користь цього свідчить і те, що в найближчому майбутньому варто очікувати змін у бік довгострокової життєздатної екологічної стратегії. Перший рішучий крок у цьому напрямку було зроблено на конференції ООН зі збереження навколишнього середовища, що відбулася в Ріо-де-Жанейро в червні 1992 року [11]. На ній було визнано, що проблеми навколишнього середовища й економічного розвитку не можуть більше розглядатися ізольовано один від одного. Лідерами і главами урядів 179 держав була прийнята глобальна програма всесвітнього співробітництва на наступне сторіччя. Вона спрямована на гармонізацію двох взаємозалежних цілей – сприяння покращенню стану навколишнього середовища і досягненню високої ефективності та якості економіки для всіх народів світу.

Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [12] та програми з підтримки малого і середнього підприємництва [13] при наданні туристичних послуг повинні включатися питання екології у всі сфери

діяльності – від планування і закупівель продовольства й інвентарю до рішення повсякденних практичних питань.

До основних завдань програми розвитку екотуризму в Україні слід віднести:

- законодавче оформлення екотуристичної діяльності;
- впровадження економічного механізму надання платних туристичних послуг, які надаватимуться підприємствами, що створені на засадах самозабезпечення, самофінансування та самоокупності госпрозрахункових рекреаційних структурних підрозділів НПП України;
- забезпечення розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури відповідно до міжнародних стандартів;
- обґрунтування і механізм визначення допустимих величин рекреаційних навантажень па ландшафтні комплекси, використовуваних в цілях відпочинку, туризму і лікування;
- інвентаризація та кількісно-якісна оцінка наявних на природно-заповідних територіях рекреаційних природних, історико-культурних ресурсів;
- формування у туристів та відпочиваючих інтелектуально-гуманістичного світобачення та патріотичного ставлення до природної і культурної спадщини країни.

Приклад програми розвитку екотуризму – програма TACIS Європейської спілки «Підтримка місцевого розвитку і туризму Карпатського регіону». До 2006 року програма TACIS була одним з головних практичних інструментів співпраці ЄС та України, спрямованого на підтримку виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Європейським Співтовариством, його країнами-членами та Україною. Ця угода, підписана 14 червня 1994 року, набрала чинності 1 березня 1998 року і є правовою основою для відносин між Україною та ЄС,

забезпечуючи співпрацю у багатьох сферах, таких як політичний діалог, торгівля та інвестиції, економічне та законодавче співробітництво, а також культурні та наукові зв'язки.

Програма TACIS в Україні була спрямована на удосконалення роботи трьох основних напрямів: інституційні реформи і розвиток; економічні реформи і розвиток приватного сектора; енергетика і навколишнє середовище.

Усі заходи програми TACIS були направлені на такі три основні сфери: інституційні, правові і адміністративні реформи; надання підтримки у здійсненні економічних реформ і розвитку приватного сектора; розв'язання проблем, пов'язаних з соціальними наслідками перехідного періоду [14].

1 грудня 2005 року ЄС визнав Україну державою зі стабільно розвиненою ринковою економікою. Україна виконала всі технічні вимоги та офіційно набула цього статусу на початку 2006 року. Це рішення стало відображенням значних економічних та соціальних зрушень в Україні, що відбулися протягом останніх років.

Отже, однією з ключових проблем розвитку екотуризму в Україні є те, що наразі, на законодавчому рівні відсутнє розуміння того, що ж таке екологічний туризм і в чому полягають його принципи. З іншого боку, в Україні накопичено певний досвід розвитку екологічного туризму, причому як позитивний, так і негативний. Але, разом з тим, слід зауважити, що екологічний туризм є однією із важливих компонент ефективної туристичної політики України.

Висновки. Сьогодні на шляху розвитку екологічного туризму в Україні наявні проблеми планується подолати в найближчий час. Прояви екотуризму знаходять усе більш суттєві риси і стають очевидними з появою керівників нового формату, котрі усвідомили, що: з одного боку, екологічний туризм володіє значними можливостями для бізнесу, а з

іншого – може вносити суттєві зміни у природоохоронну діяльність країни на основі залученням іноземних інвестицій.

На нашу думку, система програмних заходів щодо розвитку екотуристичної діяльності повинна містити такі заходи: удосконалення системи організації та управління даним видом діяльності; розробка та реалізація дієвих заходів, які сприятимуть розвитку матеріально-технічної бази екотуризму; удосконалення кадрового забезпечення; удосконалення нормативно-правових засад екотуристичної діяльності; розробка та упровадження інноваційних форм проведення експертиз і наукових розробок у сфері туризму; введення нових форм рекламно-інформаційного забезпечення просування екотуристичних продуктів та послуг; роботу з місцевим населенням щодо заняття такого виду діяльністю; розробка дієвого механізму, реалізація якого сприятиме розвитку малого бізнесу у сфері туризму, зокрема й екотуризму.

Література

1. UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899#:~:text=Forecasts%20prepared%20by%20UNWTO%20in,forecast%20of%203.3%25%20a%20year.>
2. Микитюк М. Соціально-економічний аспект туристичної галузі України в період євроінтеграції // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону», 24 квітня 2015 р., Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2015. С. 448.
3. Зікеєва С. Г. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект // Економіка і менеджмент культури, 2013. №1. С.74-82.
4. Дмитрук О.Ю., Дмитрук С.В. Екотуризм: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2009. 358 с.

5. Халімовська І.В. Екологічний туризм як чинник розвитку сучасного суспільства // Гуманітарний вісник ЗДІА, 2016. № 67. С. 89-96.
6. Піменов В.Г. Розвиток екологічного туризму в Україні: основні поняття, проблеми, сучасний стан // Вісник ХДАК, 2018. Вип. 52. С. 198-208.
7. Савіцька О.П., Погребняк Л.В. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України // Глобальні та національні проблеми економіки, 2017. Вип. 15. С.122-128.
8. Australian National Ecotourism Strategy. Commonwealth Department of Tourism, Canberra, 1992. URL: https://www.archives.act.gov.au/_data/assets/pdf_file/0011/828740/Issues-Paper.pdf
9. Любонько Т.В. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком екологічного туризму // Ефективна економіка, 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3761>
10. Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Екологічний туризм як дидактична основа раціонального природокористування та геоекологічної освіти // Регіональні екологічні проблеми, 2011. С. 45-50.
11. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, A/CONF.48/14/Rev.1, Ch. I. URL: <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf>
12. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013. №3. Ст. 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
13. Підтримка малого і середнього підприємництва на 2020-2022 рр. // Урядовий портал, 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>

14. Програма ТАСІС та її результати в Україні, 2020. URL: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/59_eu_asst_eu_ua_coop_uk.pdf.

References

1. UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899#:~:text=Forecasts%20prepared%20by%20UNWTO%20in,forecast%20of%203.3%25%20a%20year>.
2. Mykytjuk M. Socialjno-ekonomichnyj aspekt turystychnoji ghaluzi Ukrajinny v period jevrintegraciji // Materialy Mizhnarodnoji naukovopraktychnoji konferenciji «Turyzm jak priorytetnyj naprjam socialjno-ekonomichnogho rozvytku rehionu», 24 kvitnja 2015 r., Chernivci: ChTEI KNTEU, 2015. S. 448.
3. Zikejeva S. Gh. Turystychna ghaluzj Ukrajinny v period jevrintegraciji: socialjno-ekonomichnyj aspekt // Ekonomika i menedzhment kuljтуры, 2013. #1. C.74-82.
4. Dmytruk O.Ju., Dmytruk S.V. Ekoturizm: navch. posib. K.: Aljterpres, 2009. 358 s.
5. Khalimovsjka I.V. Ekologhichnyj turizm jak chynnyk rozvytku suchasnogho suspiljstva // Ghumanitarnyj visnyk ZDIA, 2016. # 67. S. 89-96.
6. Pimenov V.Gh. Rozvytok ekologhichnogho turizmu v Ukrajinny: osnovni ponjattja, problemy, suchasnyj stan // Visnyk KhDAK, 2018. Vyp. 52. S. 198-208.
7. Savicjka O.P., Poghrebnjak L.V. Ekoturizm jak vazhlyva skladova strateghiji stalogho rozvytku Ukrajinny // Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky, 2017. Vyp. 15. S.122-128.
8. Australian National Ecotourism Strategy. Commonwealth Department of Tourism, Canberra, 1992. URL:

https://www.archives.act.gov.au/__data/assets/pdf_file/0011/828740/Issues-Paper.pdf

9. Ljubonjko T.V. Formuvannja orghanizacijno-ekonomichnogho mekhanizmu upravlinnja rozvytkom ekologhichnogho turyzmu // Efektyvna ekonomika, 2014. # 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3761>
10. Dmytruk O.Ju., Shhur Ju.V. Ekologhichnyj turyzm jak dydaktychna osnova racionaljnogho pryrodokorystuvannja ta gheoekologhichnoji osvity // Regionaljni ekologhichni problemy, 2011. S. 45-50.
11. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, A/CONF.48/14/Rev.1, Ch. I. URL: <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf>
12. Zakon Ukrainy «Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku malogho i serednjogho pidpryjemnytva v Ukraini» // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy (VVR), 2013. #3. St. 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
13. Pidtrymka malogho i serednjogho pidpryjemnytva na 2020-2022 rr. // Urjadovyj portal, 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
14. Prohrama TESIS ta jiji rezuljtaty v Ukraini, 2020. URL: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/59_eu_asst_eu_ua_coop_uk.pdf.